

БЪЛГАРСКИ АКАДЕМИК	НАУКАТА
ИСТОРИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ	
191	19 02
БАН	БАН

## СТАНОВИЩЕ

на доц. д-р Пенка Стилиянова Данова, ИБЦТ – БАН,  
за научните трудове на гл. ас. д-р Виолина Стойчева Атанасова,  
единствен кандидат в конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“  
по професионално направление 2.2. История и археология,  
научна област „Нова и най-нова обща история“ – шифър 05.03.04,  
научна проблематика „Индия в България и по света. XIX–XX век“, обявен за  
нуждите на секция „История на света и международните отношения в ново и най-  
ново време“ и обнародван в ДВ бр. 81 от 20. 10. 2015 г. и на сайта на ИИИ – БАН

За участие в конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“ д-р В. Атанасова е представила едно монографично изследване, обсъдено и прието в секция „История на света и международните отношения в ново и най-ново време“ като хабилитационен труд и 27 научни статии и студии, отпечатани през периода, в който заема научната длъжност главен асистент (след 1998 г.).

Монографията „Българското огледало. Образът на Индия в България (краят на XIX – края на XX век)“, електронна книга на Академичното издателство „Проф. Марин Дринов“ (306 с.), е задълбочен, оригинален и уникален научен труд, в който авторката проследява формирането на образа на Индия у българите от Възраждането до наши дни. По-специално внимание е отделено на периода от Освобождението до политическите промени в нашата страна от началото на 90-те години на миналото столетие. Широкият хронологически диапазон дава възможност на В. Атанасова изчерпателно да разгледа темата Индия във възприятията ѝ у нас и да поднесе на читателя едно стойностно имагологично изследване.

В първа глава „Далечна, но привлекателна“ (13–106) е проследена еволюцията в познанието на българите за Индия в периода до втората световна война, време, в което между двете страни няма официални дипломатически контакти. В първия параграф са разгледани учебната и методическата литература, българската преса, присъствието на старата индийска литература в програмите на СУ още от времето на проф. Ив. Шишманов, преводите на ведическа литература и

на други книги с индийска проблематика. Авторката изтъква, че представите за историята на Индия, съвременните ѝ проблеми и нейната култура се формират основно опосредствено – преводната литература у нас е правена чрез посредничеството на чужд език (руски, френски, немски и др.), а твърде често интересът към индийското е диктуван от фактори като появата на някои духовни движения (теософията на Е. Блаватска, Бялото братство и др.) Що се отнася до преките контакти на българите с индийската действителност, то това става едва през 1926 г. с посещението на Рабиндранат Тагор в България, което подхранва интереса на българското общество към Индия, нейното настояще и силата на нейната духовност.

Във втория параграф се разглежда еволюцията в представите за Индия, почиващи върху достиженията на езикознанието и фолклористиката от периода на Възраждането до Втората световна война. Следващият – „От полезните сведения до оценъчните съждения“ – съдържа едни от най-приносните страници в изследването. Тук се въвежда в обращение богат документален материал, с който В. Атанасова вещо борави в извайването на българската представа за далечната и екзотична страна. Прави впечатление критичността на изследователката към различните жанрове литература, чрез които у нас проникват сведения за Индия. Пластичността на образа се откроява с развитието на познанието и неговата рецепция в областта на философията, изкуствознанието, художествената и документалната литература. Не са пропуснати и такива аспекти като „елементите“ на образа на една друга, модерна Индия, които ще се доразвият по-пълно при променените условия след 1954 г. Висока оценка заслужава и последният параграф, в който критично са разгледани както оценките, които български интелектуалци дават за Индия и нейната култура в периода, в който тя е била „перлата в короната“ на Британската империя, но също така и влиянието, което тя упражнява за техните творчески дирения (Н. Райнов).

Във втора глава (107–180) са разгледани двустранните отношения (политически, икономически, културни) като фактор за формирането на образа на Индия в НРБ в периода 1954–1989 г. Несъмнено сключването на дипломатически отношения между двете суверенни страни, двустранните и многостранните



политически и др. договорености, промяната на политическия режим в двете държави, в който се осъществяват контактите от най-високо държавно ниво, научното сътрудничество, но и личните контакти са условия, определящи промяната в образа на Индия у нас. Прегледът на двустранните българо-индийски отношения в периода 1954–1989 изисква различен научен инструментариум в сравнение с използвания в първата глава, както и включването на документи от архиви, таблично представяне на стокооборота между двете държави, на двустранните връзки и други статистически данни.

Атанасова разделя на три подпериода този времеви отсек, отразен в двустранни спогодби и друга официална българска документация (отчети пред партийни конгреси и пр., които са по-видими за българската публика от самите договори). Подчертана е ролята на личния фактор – широко прокламираното приятелство на Тодор Живков с Индира Ганди, както и делото на Людмила Живкова и приближения ѝ кръг интелектуалци, на които се дължи широкото разпространение на познанието за Индия през третия подпериод на тази епоха.

В третата глава „Метаморфозите на образа“ (181–283), В. Атанасова разглежда промените, настъпили в различните видове източници на информация след установяването на дипломатически отношения между двете страни. Отделено е значимо място на представянето на индийската история в учебниците по обща история от прогимназиалния чин до университетската банка, на елементите на пропаганда и зависимост от съветския опит. Разгледана е пътеписната книжнина, в която очарованието от екзотиката на индийската флора, фауна и ежедневен живот се съчетават с изумлението от научните постижения и модерните форми на новата урбанистика. Освен художествено-документалната книжнина и белетристика тук са привлечени материали, публикувани в пресата. Не е пропуснат епистоларният жанр – личната кореспонденция, която не само регистрира интереса на българина към далечната страна, но и трогва читателя с изразената съпричастност към съдбата на „другия“. В тази глава е отделено място за преводите на класически и нови произведения на индийските литератури като не е пропуснат и един изключителен феномен – ефектът от прожекцията на индийски филми у българския зрител в края на 50-те и през 60-те години. Разгледани са съществени аспекти на

научната политика на българската държава от този период, направен е преглед на научните и културните инициативи, по-специално на изследванията в областта на музикологията, историята, изкуствознанието, музейното дело. Маркирани са изявите на младежката контракултура от края на 60-те години. Авторката подробно се е спрела на образите на най-популярните личности от най-новата индийска история, на рецепцията на техни произведения и на техни идеи у нас.

Редица студии и статии на В. Атанасова са посветени на проблеми, свързани с образа на Индия по света, на разпространението и възприятието на знания за нея на Запад и на Изток („Америка и духът на ориентализма“, „Изтокът във фокуса на Запада“, „Индийски внушения в западната култура (XIX–XX век)“, „Ориенталистиката в Русия (XVIII–XIX век)“, „Приемствеността в руската ориенталистика. XIX–XX в.“). Предмет на друга група научни анализи са вътрешно политически и културни проблеми на Индия („Южна Азия – зона на конфликт или стабилност?“, „Секуларизацията на Индия: развитието на една идея през XIX–XX век“, „Бал Гангадхар Тилак“), както и на политиката на други източноевропейски държави спрямо Индия в най-новите й научни дирения („Културно-пропагандната дейност на социалистическите страни в Индия“). Това показва, че В. Атанасова разширява географския обseg на своите културно-исторически изследвания, посветени на темата Индия.

Към вече отбелязаните научни приноси ще прибавя и личните си впечатления от работата на В. Атанасова като научен редактор в екипа на сп. „Историческо бъдеще“, чийто член тя е от основаването му през 1996 г. досега. Нейният критичен прочит на статии и студии по обща и българска нова и най-нова история, отразен във вътрешно рецензионната й дейност, несъмнено допринесе съществено за високото научно ниво на списанието.

В заключение ще изтъкна, че приносите на Виолина Атанасова в научната проблематика „Индия в България и по света. XIX–XX век“ ми дават пълно основание да дам положителния си вот за кандидатурата й за заемане на научната длъжност доцент, както и да призова членовете на почитаемото Научно жури да гласуват положително за нея.

София, 16 февруари 2016

Подпис: .....

